

До їх числа належать: послідовна інтеграція облікових даних при їх перетворенні від фіксації кожного господарського акту до отримання результатів рішення облікових задач; накопичення даних, що описують обліковий процес, і їх угруповання за об'єктами обліку і тимчасових періодах; поступове зближення хронологічного й систематичного записів до повного поєднання їх в регіонах обліку. Аналіз існуючих форм обліку дає можливість вивести основні принципи побудови форми автоматизованого обліку. Проблеми автоматизації процесів обробки облікових даних на базі ЕОМ і економіко-математичних методів є актуальними з часу появи ЕОМ. Дослідження в галузі автоматизації довели, що необхідна форма автоматизованого обліку, яка є діалектичним переходом до якісно нової підсистеми обліку в загальній системі управління об'єктом. Основними вимогами до побудови форми автоматизованого обліку є: наукове узагальнення і спадкоємність основних тенденцій у розвитку попередніх форм обліку; мінімізація використання ручної праці в обліковому процесі; використання передових методів обліку (балансового, нормативного та ін.); застосування раціональної технології процесів обробки облікової інформації; орієнтація обробки облікових даних на отримання інформації для ухвалення управлінських рішень.

Література

1. Галеев А. Программы складского учета для малых предприятий / А.Галеев // Финансовая газета. — 1996. — № 49. — С. 15.
2. Галеев А. Программы складского учета / А.Галеев // Финансовая газета. — 1997. — № 3, № 4. — С. 15.
3. Додонов А. А. Организация учета в условиях автоматизированной системы управления / А.А. Додонов // Учеб. пособие. — М.: Легкая индустрия, 1973. — 210 с.
4. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов // Учеб. пособие. — М.: Аудит, ЮНИТ, 1996. — 638 с.
5. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту / С.В. Івахненко // Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 349 с.
6. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку / Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Губенко // Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 187 с.
7. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку / В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, О.С. Височан // Навч. посібник. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2003. — 267 с.

Надійшла до редакції: 25.11.2009

УДК 657

С. В. Свірко, д-р екон. наук, доц.,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ІСТОРИЧНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

|| У статті розглянуто передумови та супутні фактори, які спричинили початок етапу стандартизації бухгалтерського обліку.

|| В статье рассмотрены предпосылки и сопутствующие факторы, которые вызвали начало этапа стандартизации бухгалтерского учета

|| Pre-conditions and co-factors which caused beginning of the stage of standardization of accounting are considered in the article

Ключові слова: стандартизація, бухгалтерський облік, етапи розвитку.

Ключевые слова: стандартизация, бухгалтерский учет, этапы развития.

Keywords: standardization, record-keeping, stages of development.

У цілому під «стандартизацією» розуміють «...діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву» [1]. Процес стандартизації має певні рівні, які залежать від масштабів його охоплення, як то:

- міжнародна стандартизація (стандартизація, що проводиться на міжнародному рівні, та участь у якій відкрита для відповідних органів усіх країн);
- регіональна стандартизація (стандартизація, що проводиться на відповідному регіональному рівні та участь у якій відкрита для відповідних органів країни певного географічного або економічного простору);
- національна стандартизація (стандартизація, що проводиться на рівні однієї країни).

Стандартизація як і будь-який свідомий вид людської діяльності має мету, яка у загальному вигляді полягає у забезпеченні раціонального використання природних ресурсів, відповідності об'єктів стандартизації їх функціональному призначенню, інформування споживачів про якість продукції, процесів та послуг, підтримка розвитку і міжнародної конкурентоспроможності продукції та торгівлі товарами і послугами. Важливим питанням стандартизації є визначення ролі суб'єктів вказаного процесу і передусім держави. Так, відповідно до ст. 5 Закону України «Про стандартизацію» державна політика України у зазначеній сфері базується на таких принципах: забезпечення участі фізичних і юридичних осіб у розробленні стандартів та вільного вибору ними видів стандартів при виробництві чи постачанні продукції, якщо інше не передбачено законодавством; відкритості та прозорості процедур розроблення і прийняття стандартів з урахуванням інтересів усіх заінтересованих сторін, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників; доступності стандартів та інформації щодо них для користувачів; відповідності стандартів законодавству; адаптації до сучасних досягнень науки і техніки з урахуванням стану національної економіки; пріоритетності прямого впровадження в Україні міжнародних та регіональних стандартів; дотримання міжнародних та європейських правил і процедур стандартизації; участі у міжнародній (регіональній) стандартизації; прийняття і застосування органами стандартизації на території України Кодексу добросовісної практики з розроблення, прийняття і застосування стандартів відповідно до Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі, що є додатком до Маракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року.

Варто згадати, що процеси стандартизації не є ознакою сьогодення. Ще в стародавньому Єгипті для будівництва споруд використовувалась цегла «стандартного» розміру, при чому нагляд за дотриманням цих стандартів здійснювали спеціальні чиновники. Про наявність ознак стандартизації у стародавні часи свідчать археологічні знахідки на території Греції та Італії (грецькі храми будувались на основі використання певної кількості стандартних деталей, а всім відомі водогони Римської імперії склались з різної кількості труб стандартного розміру) [2]. У часи середньовіччя з початком розвитку ремісництва процеси стандартизації посилюються. Втім, справжній розвиток стандартизації отримала з початком промислової революції: так, вже через сто років на кожному промисловому підприємстві здійснювались роботи зі стандартизації. Процеси суспільного поділу праці призвели до необхідності опрацювання нового рівня стандартизації, який отримав статус національного. Характерними ознаками нового явища стали такі події кінця ХІХ–початку ХХ ст.: у Німеччині уніфіковано ширину залізничної колії і зчіпний прилад для вагонів; в Англії впроваджено стандартні різьбу Вітворда (дюймового розміру); в Росії встановлено стандарти на залізничні вагони і інші вироби, що застосовувались у залізничному транспорті. Цей історичний період ознаменувався переглядом підхо-

дів до стандартизації: розвиток техніки, промисловості та концентрація виробництва вимагали організації стандартизації на національному рівні. Додатковим поштовхом до активізації цього процесу мілітаризація розвинутих країн світу, що розпочалась на зламі сторіч. Результатом такої дієвості стало започаткування національних організації зі стандартизації майже у всіх країнах Європи, Японії та США. Об'єктивна необхідність розпочатого процесу організації національної стандартизації підтверджується тим фактом, що утворенню таких організацій не завадила навіть перша світова війна (1914–1918 рр.), учасникам якої стали понад 30 держав і яка охопила Східну та Західну Європу, Балкани, Близький схід, країни-колонії (Африки, Китай, Океанію). Так, в 1916 році утворюється національна організація з питань стандартизації у Голландії, в 1917 році — у Німеччині, в 1918 році — у Франції, Швейцарії та США [3].

Подальший розвиток виробничих сил, науки та техніки, міжнародного товарообміну обґрунтував потребу у започаткуванні та розвитку міжнародної стандартизації. Першим наддержавним органом з координації процесів та процедур світової стандартизації стає Міжнародна організація зі стандартизації, яку було утворено в 1946 році в Лондоні.

Короткий екскурс в історію стандартизації свідчить про те, що процеси стандартизації в межах даної цивілізації зародились і розпочали своє існування в межах окремих сфер життєдіяльності людства (як то будівництво). Втім, поступово вони отримали не тільки горизонтальний (шляхом розповсюдження на всі галузі людської діяльності), але й вертикальний вектор (утворення різних рівнів стандартизації) розвитку.

Розгляд питань стандартизації бухгалтерського обліку підтверджує цей висновок. Слід також нагадати, що оскільки бухгалтерський облік є складовою економічної сфери людства, саме економічні тенденції розвитку визначали подальший шлях вказаної інформаційної системи. Історія стародавнього світу свідчить про застосування певних однакових підходів до ведення рахівництва, при чому характерні елементів стандартизації відмічались перш за все в галузі державного обліку. Так, державний облік грецької школи стародавнього світу відрізнявся такими методологічними концептуальними особливостями [4]: записи здійснювались виключно на дощечках, оброблених гіпсом, а чернетками слугували глиняні черепки; нарівні з натуральним вимірником використовувався грошовий; у державному господарстві реєструвались виключно факти надходження та видачі готівкових коштів (серед операцій ми знаходимо свідчення і про залікові платежі, і про передання коштів до інших кас); зберігання монет здійснювалося за видами доходів: відповідно до кожного з них відкривався окремий глечик, який мав власний ідентифікаційний знак — певну літеру алфавіту; за кожним видом доходів закріплювався якийсь окремий вид видатків, кошти на покриття якого вилучалися виключно із потрібного глечика; за зберігання коштів та документів відповідали два державні чиновники: у першого зберігався ключ від приміщення, що слугувало за касу, у другого — ключ від кімнати, де містилися бухгалтерські документи, при цьому існувала чітка заборона на обмін цими ключами; звітність мала публічний характер: звіти державних установ вибивалися на мармурових або наносились на бронзові дошки і виставлялися на народних зборах або крізь доріг, вона надавалася періодично, була підконтрольною, при цьому при її складанні державні чиновники передусім повинні були скласти паралельний звіт на підставі первинних документів, а вже потім зіставляли з поданим до розгляду.

Державний облік латинян відрізнявся чіткою регламентацією, яка проявлялася насамперед в обов'язковому виконанні принципу «нічого зі слів». Реалізовувалося це положення через документування фактів господарської діяльності держави, завдяки чому воно набувало статусу обов'язкової умови ведення обліку; на випадок відсутності документального фіксування операцій складалися виправдувальні записи [4, 5].

Таке випередження даної складової рахівництва щодо позицій стандартизації інших складових пояснюється єдністю мети державного обліку на певних територіальних просторах — містах та інших державних утвореннях, а отже необхідністю встановлення єдиних правил, норм та вимог до ведення рахівництва держави.

Перші спроби систематизації відомих підходів рахівництва відносяться до XV ст., при цьому на думку переважної більшості авторів [4–8] пальма першості належить Луці Пачолі — автору всім відомого «Трактату про рахунки та записи» (1494 р.), у якому викладено позиції подвійної бухгалтерії, розкрито зміст бухгалтерських проведень, порядок складання бухгалтерського балансу і навіть надано рекомендації з організації бухгалтерського обліку [9]. Утім, останні історичні дослідження в галузі бухгалтерського обліку свідчать, що досить стійка традиційна точка зору підлягає перегляду, оскільки перший опис та узагальнення існуючих положень подвійної бухгалтерії здійснив Бенедетто Котрульї в книзі «Про торгівлю та бездоганного купця» у 1458 р. [10, 11]. Спадкоємці-співвітчизники відомих італійських обліковців розповсюдили досвід систематизації обліку на різні галузі економічного життя суспільства: Альвізе Казанова (1558 р.) — у кораблебудуванні; Анжело ді Пієро (1586 р.) — у монастирських господарствах і банках; Джованні Антоніо Маскетті (1610 р.) — у промисловості; Людовіко Флорі (1636 р.) — у шпиталях та державних установах; Бастіано Вентурі (1655 р.) — у сільському господарстві. Важливою подією XVI ст. стає утворення суспільної громади бухгалтерів Венеції у 1581 році [12]. Практика італійського рахівництва не була закритою, а тому її досвід активно використовувався в Західній Європі. Так, у 1543 р. в Антверпені побачила світ книга Імпуна Кристофеля, яка базувалась на доробках Луки Пачолі, але була викладена на прикладах фактів господарського життя місцевої громади; в 1549 р. в Нюрнбергу та Данцигу виходять книжки за цією тематикою на німецькій мові; в 1594 р. у Гамбурзі віддруковано книгу Фосена із Брюсселя, що описувала італійську практику ведення бухгалтерського обліку. Історія бухгалтерського обліку також визнає праці місцевих «рехенмайстерів», юристів щодо ведення торговельно-господарських справ, присвячені узагальненню регіональних підходів до рахівництва. До їх числа дослідники відносять «Стислу інструкцію» (м. Лондон, 1567 р.) Джона Ведінгтона для факторій компанії Купців-авантюристів, працю П'єра Савоне «Про ведення ярмаркових справ в Ліоні» (м. Ліон, 1567 р.) [13].

Подальший період до XIX ст. відзначався окремими спробами регулювання бухгалтерського обліку на державному рівні: в 1673 році у Франції було прийнято Комерційний кодекс Кольбера, зміст якого включав розділ, що чітко регламентував порядок ведення облікової документації [7]; в 1714 році в Росії царський уряд видає державні акти, які містять нормативні матеріали з організації бухгалтерського обліку державного господарства і які, по суті, відносно критерію форми регламентації облікового процесу ознаменували початок етапу ведення рахівництва за рекомендованими методиками та нормативними документами вибіркової регламентації (перший з таких документів відноситься до 1714 р., і в ньому зазначається, що записи повинні здійснюватися своєчасно, «счет был бы скорым», прибутково-видаткові книги мають вестись щоденно, відповідальність підпорядкованих осіб має бути чітко визначена) [6]. Події другої половини XVIII ст. (в 1769 рік простий англійських механік з університету Глазго Джеймс Уатт запатентує свій винахід — паровий двигун) ознаменували початок промислової революції, наслідком якої стає бурхливий розвиток економік країн світу. В межах зазначеного процесу виділялись загальні тенденції та спільні характеристики міждержавного порядку, як то: концентрація праці та капіталу, масове виробництво товарів, стрімке розширення ринків збуту [14]. Зазначені властивості створили умови для перегляду підходів до організації керівництва бухгалтерським обліком: розвиток акціонерної форми підприємств (на 1843 році в Англії нараховувалось 994 акціонерних товариства, в наступні 12 років їх було зареєстровано 4409) [15] призвів до розширення кола користу-

вачів облікової інформації — співвласників, які вимагали зрозумілої, достовірної, оперативної інформації про стан підприємства як об'єкта їх власності. Першим явищем запровадження законодавчої дисципліни в межах майбутньої системи бухгалтерського обліку слід вважати «Закон про реєстрацію акціонерних товариств» Роберта Піля, прийнятий в Англії у 1844 році, яким вирішувалось питання обов'язкової юридичної ідентифікації вказаних суб'єктів господарювання та встановлювалось правило оприлюднення інформації про їх найголовніші події [16]; щодо порядку ведення рахівництва закон вимагав ведення рахунків належним чином, складання та перевірки балансу, аудиторського звіту та розсилання віддрукованої копії балансу і аудиторського висновку акціонерам у певний термін до початку проведення щорічних зборів, зберігання документів в архівах акціонерних компаній [17]. У межах корпоративного права Англії вказані позиції у 1861 році були підтверджені «Законом про банкрутство». Підвищення ролі облікової інформації, а отже і престижу професії обліковця, формування нового кола складних завдань, пошуки нових шляхів розвитку бухгалтерського обліку спричинило виникнення течії з організації діяльності професійних бухгалтерів. Першою його ластівкою стає створене у 1854 році в Единбурзі Товариство бухгалтерів, що отримує державне визнання та підтримку через королівську хартією, яка надавала кожному члену Товариства право на титул «присяжного бухгалтера» [18]. Упродовж наступних 30 років аналогічні за функціями спілки з'явилися в переважній більшості розвинутих країн того часу: в Англії (1870 р.), у США (1887 р.), в Австралії (1887 р.), у Канаді (1880 р.), у Франції (1881 р.), у Росії (1891 р.) [7, 19, 20].

На зламі XIX та XX століть розпочинається етап міжнародної координації бухгалтерського обліку; його відправним моментом стає перший Міжнародний конгрес бухгалтерів, який відбувся у Сент-Луїсі (США) в 1904 р. Упродовж наступних чотирьох десятиліть було проведено кілька конгресів, зокрема: в 1926 р. в Амстердамі, в 1929 р. у Нью-Йорку, в 1933 р. у Лондоні, в 1938 р. у Берліні [21]. На цей період припадає кінцевий занепад провідної в роки середньовіччя італійської школи обліку та бурхливий розвиток англо-американської облікової школи, яка дотепер утримує провідні позиції в світовій системі бухгалтерського обліку. Новий лідер стає законодавцем нових процесів та активно лобіює нові тенденції, які, перед усім, пов'язані з проблемами та потребами економічного життя американського суспільства і, як наслідок, пояснюються економічним станом США на початку XX ст. Йдеться про нарізку на той момент потребу у формуванні фінансової інформації за певними вимогами, яка витікала з такого ряду обставин: розповсюдження технологій, які дозволяли знизити собівартість за рахунок скорочення масштабів виробництва і як наслідок цього бажання та потреба у інвестуванні капіталу в галузі, які створюють та використовують такі технології, а звідси і потреба потенційних інвесторів у інформації щодо фінансового стану підприємств; крах фондового ринку США у 1929 році та Велика депресія, що настала за ним, перетворившись на світовий економічну кризу, яка на 4 роки охопила всі розвинуті країни світу, свідчили про неадекватність відображення фінансового стану компаній у звітності; вихід та активізація позицій найкрупніших американських та європейських компаній корпорацій на світовому ринку вимагали випрацювання єдиних правил формування звітності зрозумілих міжнародним інвесторам [22]. Таким чином, на момент початку другої світової обліковий світ впритул наблизився до ідеї міжнародної стандартизації обліку.

У післявоєнні роки розпочинається відбудова значно потерпілою від воєнних лихоліть економіки Європи та формування нового формату її політичної структури, а також активізація політичних та економічних процесів в інших країнах світу і перед усім у США. Завдання з відбудови національних економік європейських країн потребувало загальних зусиль всього світового співтовариства. На тлі цих перетворень логічним став початок інтеграційних процесів на міждержавному рівні як у

сфері економіки (подальше посилення процесів кооперації та спеціалізації, руху капіталів, а також еміграційних процесів на міждержавному рівні; розвиток національних ринків капіталів, зовнішньої торгівлі, усунення торгових бар'єрів, створення міжнародних транснаціональних компаній (корпорацій)), так і в політичній сфері (проведення політичних консультацій, зустрічей, форумів з метою спільного вирішення проблеми розбіжності у темпах економічного розвитку країн; формування та реалізація ідеї суспільної системи безпеки для забезпечення політичної стабільності людства) [23]. Зазначені інтеграційні процеси надали нового поштовху міжнародній координації бухгалтерського обліку. З 1952 р. відновлює свою роботу Міжнародний конгрес бухгалтерів, перше повоєнне засідання якого відбулося в Лондоні. Надалі, за рішенням цього лондонського конгресу, його проведення відбувалось раз на п'ять років: в 1957 р. в Амстердамі, в 1962 році в Нью-Йорку, в 1967 р. у Парижі, в 1972 р. у Сідней, в 1977 р. у Мюнхені, в 1987 р. у Токіо, в 1992 р. у Вашингтоні, в 1997 р. у Парижі, в 2002 р. у Гонконгу, в 2006 р. у Стамбулі [21]. Важливим результатом роботи конгресів стало поступове формування ідеї та створення у 1973 році на підставі рішення сіднейського конгресу Міжнародного координаційного комітету з розвитку бухгалтерської професії (у такому форматі проіснував до 1977 р. і був перетворений за рішенням мюнхенського конгресу у Міжнародну федерацію бухгалтерів) та за ініціативою професійних бухгалтерських організацій Австралії, Канади, Франції, Японії, Німеччини, Великої Британії, Мексики, Голландії, Ірландії і США Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (реорганізований у 2001 році у Раду з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [24]. Плідна робота першої з організацій на шляху інтеграції національних облікових систем об'єднала в її межах 156 національних організацій з 114 країн світу, членство в яких мають 2,4 млн бухгалтерів [25]. Завдання МФБ полягають у виступають: «...сприянні розвитку й удосконаленню бухгалтерської професії за допомогою гармонізованих стандартів з метою забезпечення високої якості послуг бухгалтерів-професіоналів в інтересах суспільства; розробці міжнародних стандартів аудиту та послуг з надання впевненості, етики, освіти та бухгалтерського обліку для державного сектору; наданні підтримки організаціям — членам федерації у їхніх зусиллях щодо обслуговування дедалі різноманітнішого контингенту бухгалтерів, у тому числі й тих членів федерації, які працюють у бізнесі та промисловості, а також тих, які зайняті на малих та середніх підприємствах і мають власну практику; розробці міжнародних програм огляду забезпечення якості послуг для фірм, які здійснюють аудит транснаціональних суб'єктів господарювання; забезпеченні дотримання організаціями — членами федерації вимог членства, у тому числі й заохочення бухгалтерів до дотримання стандартів високої якості роботи; роботі з регулювальними органами, органами, які встановлюють стандарти, а також із фінансовими інституціями з метою визначення способів того, як поширена в усіх країнах професія може максимально сприяти створенню стабільних фінансових відносин у всесвітньому масштабі...» [26].

Не менш авторитетні позиції в обліковому світі обіймає Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), членами якої у період з 1983 по 2000 рр. були всі члени МФБ. Структура даної суспільної організації включає: наглядову раду КМСБО (некомерційна організація, що є спадкоємцем колишнього КМСБО, метою якої виступає формування та публікація стандартів бухгалтерського обліку, проведення роботи з реклами та пропаганди широкого застосування МСБО, сприяння наближенню МСБО та національних стандартів бухгалтерського обліку яка виконує); правління КМСБО (основний орган, який здійснює розробку МСБО та їх проектів, затвердження інтерпретацій МСБО, публікацію проектів МСБО та інших документів, що підлягають оприлюдненню, розробку процедур щодо аналізу коментарів за публічними документами, створення груп спеціалістів для проведення технічних консультацій за крупними проектами, рішення всіх технічних питань,

координація дій з консультативною радою зі стандартів); консультативну раду із стандартів (проводить консультації з правлінням КМСБО, вносить у порядок денний актуальні проекти та проводить консультації щодо поточних проектів КМСБО); комітет з інтерпретації (розглядає питання бухгалтерського обліку, які не враховані в існуючих МСБО або неоднозначно трактуються у них, акумулює дані про негативну практику обліку в межах МСБО, дослідженням нових обставин, не врахованих у МСБО). Результатом роботи КСМБО став пакет МСБО, що налічує 41 позицію.

Відмітимо, що реалізація наприкінці ХХ ст. основної паневропейської ідеї — створення Європейського Союзу — з новою гостротою підняло питання про уніфікацію національних систем рахунків, стандартизацію статистики та бухгалтерського обліку та значно посилила позиції на користь останніх. Продемонстрований досвід здійснених новацій у галузі стандартизації бухгалтерського обліку, їх глибина та ступінь мобільності, а також доведена об'єктивність вказаної історичної тенденції дає право про визнання ХХ сторіччя в якості нового етапу еволюції бухгалтерського обліку — етапу міжнародної стандартизації.

Література

1. Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 № 2408 — III [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi>
2. История развития стандартизации [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://evolutsia.com/content/view/367/41/>
3. Мищенко С. В., Пономарев С. В., Пономарева Е. С., Евлахина Р. Н., Мозгова Г. В. История метрологии, стандартизации, сертификации и управления качеством. — Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2004. — 112 с.
4. Соколов Я. В., Соколов В. Я. История бухгалтерского учёта. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 276 с.
5. Малькова Т.Н. Древняя бухгалтерия: какой она была? — М.: Финансы и статистика, 1995. — 301 с.
6. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней: Учебное пособие. — М.: Аудит, ЮНИТ, 1996. — 638 с.
7. Поленова С. Н. Стандартизация бухгалтерского учета и отчетности: зарубежный т российский опыт. — М.: ИТК «Дашков и К», 2007. — 348 с.
8. Петрук О. М. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні: теорія, методологія, практика. — Житомир: ЖДТУ, 2006. — 152 с.
9. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях / Под ред. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 368 с.
10. Цыганков К. Ю. Очерки теории и истории бухгалтерского учета. — М.: Магистр, 2007. — 462 с.
11. О некоторых древнейших обработках трактата Луки Пачиоло по бухгалтерии. Очерк к истории бухгалтерии: Перевод с немецкого с биографией К.П. Кейля / Кейль К.П.; Пер.: Иванов С.Ф. — Могилев: Губ. тип., 1910. — 216 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.bibliard.ru/vcd-1626-4-1849/goodsinfo.html>
12. Бабаев Ю. А. Теория бухгалтерского учета. — М.: Аудит ЮНИТИ, 1999. — 391 с. // http://www.eusi.ru/lib/babaev_theoria_buhgalterskogo_uceta/index.shtml
13. Средневековая Европа глазами современников и историков: Кн. в 5 ч. — М.: Интерпракс, 1995. — Ч. 5: Человек в меняющемся мире / Отв. ред. А.Л. Ястребицкая. — 147 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://window.edu.ru/window_catalog/files/r42445/r2.pdf
14. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу. — К.: Вікар, 2006. — 495 с.
15. Долинская В. В. Акционерное право: основные положения и тенденции. — М.: Волтерс Клувер, 2006. — 736 с.
16. Торговое право. Шершеневич Г.Ф. Том I. Введение. Торговые деятели. Изд. 4-е. — СПб. По изд. 1908 г. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.allpravo.ru/library/doc1785p0/instrum1786/item1928.html>

17. История бухгалтерского учета [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.mskbuh.ru/PDF/history.pdf>
18. Бухгалтерский учет: первые учетные записи [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://bara.ru/1/1.html>
19. [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.bbest.ru/teorfin/finkontr/razaydkontr/>
20. [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.i-u.ru/demosubject.aspx?id=128>
21. Щедров В. И., Севастьянова Е. В. Трансформация системы бухгалтерского учета в Российской Федерации для повышения инвестиционной привлекательности субъектов предпринимательской деятельности. — М.: Наука и экономика, 1998. — 120 с.
22. Моценко Н. П. Международные стандарты учета и финансовой отчетности. — М.: Финансы и статистика, 2007. — 272 с.
23. Олійник О. В. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. — К.: Українська консалтингова мережа. — 56 с.
24. Вікіпедія [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/МСФО>
25. Міжнародна федерація бухгалтерів. IFAC [Электронный ресурс] / Режим доступу: [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://proaudit.com.ua/federacii/m-zhnarodna-federacuya-buxgalter-v.html>
26. Міжнародні стандарти з бухгалтерського обліку для державного сектору [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/81042/B2.pdf>
27. Международные стандарты финансовой отчетности [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.cfin.ru/ias/overview-2.shtml>
28. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник. — К.: Лібра, 2004. — 880 с.

Надійшла до редакції: 11.01.2010

УДК 519.233.5 : 631.559

*П. М. Грицюк, канд. фіз.-мат. наук, здобувач,
Національний університет водного
господарства та природокористування*

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ МЕТЕОФАКТОРІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Робота присвячена побудові регресійних прогностичних моделей врожайності для областей України. В якості регресорів використано місячні значення сум опадів та середньодобових температур. Проведено порівняння точності регресійних моделей та моделей річної завчасності, побудованих раніше на підґрунті часових рядів врожайності озимої пшениці.

Робота посвящена построению регрессионных прогностических моделей урожайности для областей Украины. В качестве регрессоров использованы месячные значения сумм осадков и среднесуточных температур. Проводится сравнение точности регрессионных моделей и моделей годичной заблаговременности, построенных ранее на базе временных рядов урожайности озимой пшеницы.

This work is devoted to the construction of the yield regression forecast models for regions of Ukraine. As regressors rainfall and average daily temperatures monthly values are used. A comparison of the precision of regression models and other models previous annual, built on the base of yield time series of winter wheat is made.

Ключові слова: часові ряди врожайності, прогнозування, кореляційний аналіз, регресійна модель.

Ключевые слова: временные ряды урожайности, прогнозирование, корреляционный анализ, регрессионная модель.

Keywords: yield time series, forecasting, correlation analysis, regression model.